

ساعت سرنوشت یک، دو، سه؛ حرکت

■ رضا حسینی

در انتظار فرمان وداع با یارانه‌ها

تا لحظه نگارش این نوشتار، هنوز محمود احمدی‌نژاد، رئیس‌جمهور، جزئیات آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی را اعلام نکرده است، هر چند ممکن است تا زمان انتشار این شماره از ماهنامه بازار بین‌الملل، فاز اصلی قانون هدفمندی یارانه‌ها، یعنی اصلاح قیمت حامل‌های انرژی کلید خورده باشد. مهم این است که با به صدا درآمدن زنگ اصلاح قیمت‌ها، عقربه‌های ساعت سرنوشت در تاریخ اقتصاد ایران شروع به حرکت می‌کند و از این پس، در تاریخ اقتصادی ایران به عنوان نقطه عطف از آن یاد خواهد شد. به‌واقع باید پذیرفت که اقتصاد ایران در تمامی حوزه‌ها و بخش‌ها، روزهای متفاوتی را سپری خواهد کرد؛ روزهایی که دشواری‌ها و ریاضت‌های اقتصادی را به همراه خواهد داشت، اما شیرینی و حلاوت ناشی از جراحی غده سرطانی یارانه‌ها به کام اقتصاد ایران خواهد نشست. این روزها نه فقط اقتصاد ایران، که اقتصاد کشورهای دیگر هم به ریاضت افتاده‌اند، چه اینکه پس‌لرزه‌های بحران جهانی سال ۲۰۰۸ میلادی گریبان همه را گرفته است و بیکاری کشورهای پیشرفته اقتصادی را تهدید می‌کند؛ اروپا و آمریکا در نبرد ارزی با چین مانده‌اند و اقتصادهای نوظهوری چون چین، هند، برزیل، روسیه، کره جنوبی و ژاپن در تنگناهای زیادی گرفتار آمده‌اند. به نظر می‌رسد دهه کنونی را باید دهه ریاضت اقتصادی به امید احیای اقتصاد جهانی قلمداد کرد. از این رو، اقتصادهای آینده‌نگر، هر کدام در حال تنظیم ساعت اقتصادی خود هستند و بدیهی است آنها که ساعت اقتصادی خویش را درست و به‌موقع کوک کنند، امید به پیشرفت در آنها زیادتر خواهد شد. ایران هم از این قاعده مستثناء نیست.

نمی‌توان انکار کرد که موفقیت کشور در جراحی غده سرطانی یارانه‌ها نه تنها بسیاری از ناهمواری‌های اقتصادی ایران را هموارتر می‌سازد، بلکه اثر تهدیدها و تنگناهای خارجی را نیز کم‌رنگ خواهد کرد و نباید تردید کرد که شکست سیاست دولت مبنی بر اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها، نزد مخالفان کشور ایران فرصتی است برای فشار بیشتر بر مردم و تضعیف پایه‌های اقتصادی کشور. از این رو، همراهی همه قوا و همدلی و هم‌گامی مردم با دولت برای عبور از شرایط کنونی و اصلاح ساختار یارانه‌های ایران می‌تواند بسیاری از امیدهای مخالفان را ناامید کند و تهدیدها و خطرهای احتمالی آنها را عقیم سازد.

اما تنظیم دقیق ساعت سرنوشت، آسان و ساده نخواهد بود، بسیاری از واحدهای اقتصادی باید روش‌های تولید مبتنی بر انرژی ارزان و پرمصرف و غیربهبینه را رها کنند و نسبت به نوسازی و اصلاح خطوط تولیدی خود همت گمارند و مردم هم رویه مصرفی خود را، بویژه در مصرف حامل‌های انرژی، تغییر دهند. ساعت سرنوشت اقتصاد ایران، ساعتی است که زنگ تغییر در اقتصاد را به صدا در خواهد آورد و از این پس، بهره‌وری و مدیریت مبتنی بر کارایی و کارآفرینی و متکی بر عوامل بازار، ملاک ماندن در کارزار رقابت خواهد بود و دیگر رانت انرژی ارزان برای تقویت جایگاه خویش در بازار و تولید در کار نخواهد بود.

لایحه برنامه پنجم در انتهای راه

البته تا لحظه نگارش این نوشتار هنوز پرونده قانون برنامه پنجم توسعه و نقشه راه سیاست‌های کلان اقتصادی ایران در ۵ سال آینده به طور کامل بسته نشده است، اما با توجه به مفاد مصوبات مجلس شورای اسلامی می‌توان گفت تغییرات جدی در ساختار اقتصادی ایران باید رخ دهد، وگرنه عدم تحقق رشد اقتصادی ۸ درصد به صورت مستمر باعث تشدید نرخ بیکاری، تورم و بسیاری از چالش‌های دیگر

خواهد شد. از این منظر، باید دانست که تغییر ساختار اقتصادی ایران دیگر شوخی‌بردار نیست و خصوصی‌سازی و آزادسازی اقتصاد ایران مستلزم دگرگونی جدی در شاکله بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی کشور است و امید می‌رود تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران بر اساس واقعیت‌های موجود در ترسیم وضعیت مطلوب دقت نظر به خرج دهند، چه اینکه خطای در تصمیم‌گیری، نتایج نامطلوب به همراه دارد و جهت‌گیری سیاست‌های کلان اقتصادی را با چالش مواجه می‌کند.

راز شکوفایی اقتصاد ایران در دهه چهارم انقلاب اسلامی در گرو این است که سیاست‌های کلان اقتصادی در راستای عدالت و رشد اقتصادی تنظیم و اجرا شود و برای تحقق این مهم، رقابتی شدن و شفاف‌سازی فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر مؤلفه‌های بازار ضرورتی است جدی و بنیادین. با هدفمند شدن یارانه‌های آشکار و نهان، عرصه سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف بانک و بیمه و بورس، ساختمان، صنعت و کشاورزی و نفت و گاز و پتروشیمی هموارتر خواهد شد.

اکنون همه باید قبول کنیم که تغییر در رفتار اقتصادی‌مان، نه انتخابی از روی اختیار، که الزامی اجتناب‌ناپذیر است. این تغییر هم شامل رفتار مصرفی و هم شامل رفتار تولیدی می‌شود و شایسته‌تر این است که الگوی تولید و مصرف خویش را اصلاح کنیم و برای تحقق این مهم نیاز به همتی دوچندان داریم و کاری افزون‌تر از گذشته. اقتصاد ایران باید پوست بیندازد تا بتواند جایگاه نخست را در افق ۱۴۰۴ بین کشورهای منطقه به دست آورد.

ژوئیه‌شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اولا ایجاد کسب‌وکارهای جدید در ایران به واسطه راه‌اندازی سیستم‌های آن‌لاین و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی اینترنتی شرکت‌ها آسان‌تر شده است و دوم اینکه تأمین و اخذ اعتبارات بانکی به دلیل تقویت و یا ایجاد بانک‌های خصوصی و مؤسسات مالی و اعتباری بهبود یافته است و به دلیل بازنگری در مقررات رسیدگی و بررسی دعاوی مربوط به قراردادهای، وضعیت ایران از حیث شاخص اجرایی شدن قراردادها رو به بهبود است و این مهم به واسطه راه‌اندازی سیستم بایگانی الکترونیکی است که برای طرفین دعوا در مواقع اختلافات تجاری و نظایر آن، این امکان را فراهم می‌کند تا دادخواست‌های خود را در برخی شعب دادگاه‌ها به صورت الکترونیکی ثبت کنند و این امکان هم فراهم شده تا از طریق سیستم پیام کوتاه طرفیت دعوا در جریان زمان بررسی به پرونده‌هایشان قرار گیرند.

آنچه مهم است، عزم جدی همه مسئولان در تمامی دستگاه‌های اجرایی برای بهبود شاخص کسب‌وکار در ایران است و برای اقدام در جهت تبدیل چالش‌ها به فرصت‌ها، فقط و فقط نباید به شاخص‌های مقایسه‌ای کسب‌وکار ارائه شده از سوی بانک جهانی اکتفا کرد، بلکه ضرورت دارد پایش جدی در خصوص چالش‌ها و موانع موجود صورت گیرد و نقشه راهی برای سامان دادن به وضعیت کسب‌وکار در ایران ترسیم شود. ماهنامه بازار بین‌الملل در راستای رسالت فرهنگی و اقتصادی خویش، پرونده این شماره را به مسئله بهبود فضای کسب‌وکار اختصاص داده است.

هشتمین گزارش از گزارش‌های سالانه بانک جهانی درباره سهولت کسب‌وکار در ۱۸۳ کشور جهان منتشر شد که نشان می‌دهد رتبه ایران به واسطه اصلاحات انجام شده در سه سطح، دو پله بهتر شده است اما ایران برای قرار گرفتن در رتبه‌ای دست‌کم دورقمی باید تلاش بیشتری به خرج دهد تا بلکه بتواند با برداشتن موانع پیش روی کارآفرینان و فعالان اقتصادی، مقام شایسته‌ای از حیث اقتصادی در سطح کشورهای منطقه به دست آورد. واقعیت این است که رتبه ایران از حیث شاخص آسانی کسب‌وکار و سهولت فعالیت اقتصادی از سال ۲۰۰۴ تا کنون با نوسان همراه بوده و رو به بهبود بوده، اما به نظر می‌رسد فرایند بهبود فضای کسب‌وکار از شتاب لازم برخوردار نبوده است تا آنجا که دغدغه بهبود و سامان فضای کسب‌وکار در اولویت سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های کلان اقتصادی ایران قرار دارد.

رتبه بهتر در گرو تلاش بیشتر

آنچه در گزارش بانک جهانی در مورد فضای کسب‌وکار در ایران، آن‌هم در آستانه سال ۲۰۱۱ میلادی به آن اشاره شده است، چند پیام مشخص برای دولت، مجلس و دستگاه قضا به همراه دارد: نخست اینکه ارتقای رتبه ایران از ۱۳۱ به ۱۲۹ مرهون اصلاحات در سه حوزه است و این مسئله نشان می‌دهد اصلاحات در بسیاری از حوزه‌های اثرگذار به کندی صورت می‌گیرد. این گزارش اشاره می‌کند،